

Door Yurii Sheliuzhenko, World BEYOND War, 9 december 2024

Na meer dan duizend dagen van de internationaal veroordeelde Russische invasie op grote schaal in Oekraïne en meer dan een miljoen slachtoffers, moet er een einde komen aan de zinloze oorlog in Oekraïne.

Oekraïense Quakers stelden voor om een kerstbestand in te voeren om vredesbesprekingen te starten, hoe eerder hoe beter, hopelijk tussen 25 december en 7 januari, de dagen waarop Kerstmis wordt gevierd in Oekraïne en Rusland. "We bidden voor vrede en gerechtigheid" - werd in de Quakerdienst van 8 december j.l. gezegd.

Deze vredesbesprekingen zouden kunnen bestaan uit de invoering van een staakt-het-vuren, het NAVO-lidmaatschap als veiligheidsgarantie voor Oekraïne, nucleaire neutraliteit (toetreding tot het Verdrag inzake het verbod op kernwapens) van Oekraïne en de toezegging van de NAVO om nucleaire neutraliteit toe te staan voor leden van de alliantie als veiligheidsgarantie voor Rusland, en de bereidheid van beide partijen om hun territoriale geschil met vreedzame middelen op te lossen.

Opiniepeilingen in zowel Rusland als Oekraïne wijzen op steun voor vredesbesprekingen, maar ook op sterke steun onder de bevolking voor onverenigbare standpunten van beide regeringen. Veel mensen zijn echter niet bereid om oorlog te voeren voor de radicale eisen van hun regeringen. Miljoenen mensen zijn Rusland en Oekraïne ontvlucht om niet onder dwang gemobiliseerd te worden in een vleesmolen. De Russische regering verklaarde mensen tot "buitenlandse agenten" en onderdrukte gewetensbezwaarden en anti-oorlogsactivisten meedogenloos. Oekraïne sluit dienstweigeraars op, ontvoert mannen in de leeftijd van 18-60 jaar op straat en transporteert ze onder dwang naar rekruteringscentra, waar degenen die weigeren oorlog te voeren onmenselijk worden behandeld. Desertie is schering en inslag in de Russische en Oekraïense legers.

Rusland staat erop dat Oekraïne bezette gebieden en het streven naar NAVO-lidmaatschap opgeeft. Er zijn controversiële beweringen dat de door Rusland bezette gebieden van Oekraïne historisch bevolkt werden door Russen, en tegenbeweringen dat de Russische koloniale politiek en de ontkenning van het bestaan van Oekraïne als onafhankelijke natie geen legitieme grond hebben in het internationaal recht.

Oekraïne weigert officieel gebieden af te staan en ziet het lidmaatschap van de NAVO als de enige haalbare veiligheidsgarantie die verdere Russische aanvallen kan voorkomen, hoewel Oekraïne (volgens het interview van president Zelenskyy aan Sky News) bereid is om de door Rusland bezette gebieden niet met geweld te heroveren en zich te beperken tot diplomatieke inspanningen, in ruil voor een uitnodiging voor de NAVO zonder artikel 5-garanties met betrekking tot door Rusland bezette gebieden.

Terwijl deze standpunten vaststaan als niet-onderhandelbaar, breidt het Russische offensief de door Rusland bezette gebieden in Oekraïne geleidelijk uit en heeft het Oekraïense tegenoffensief een klein deel van het Russische vasteland veroverd, dat door sommige propagandisten in Oekraïne historisch Oekraïens land wordt genoemd.

De oorlog escaleerde toen een Russische hypersonische ballistische raket voor de middellange afstand werd afgevuurd op de Oekraïense stad Dnipro in een duidelijke nucleaire dreiging, toen de regering van Oekraïne van de Verenigde Staten en andere westerse regeringen toestemming kreeg om hun wapenvoorraden te gebruiken voor langeafstandsaanvallen op Rusland na vermeende militaire betrokkenheid van Noord-Korea aan Russische zijde.

President Zelensky, die de Oekraïense ambities om lid te worden van de NAVO als niet-

onderhandelbaar bestempelde terwijl de verkozen president Trump aangaf bereid te zijn om dat te voorkomen als een onderhandelingstroef voor president Poetin, gaf aan dat de ontkenning van wat volgens hem de enige echte strategische veiligheidsgarantie is die het Westen zou kunnen bieden, Oekraïne zou kunnen doen terugkomen op een beslissing om kernwapens op te geven die in de jaren '90 werd genomen.

De gevaarlijke informele signalen dat Oekraïne weer kernwapens zou kunnen krijgen als het geen toestemming krijgt om lid te worden van de NAVO, worden door het Kremlin al gebruikt om escalatie van zijn nucleaire chantage te rechtvaardigen, hoewel deze signalen officieel worden weggewuifd door verklaringen dat Oekraïne voldoet aan zijn non-proliferatieverplichtingen. Oekraïne is echter een van de landen met de minste angst voor een kernoorlog ter wereld, zoals blijkt uit opiniepeilingen, en het lijkt erop dat zich onder de heersende elite enkele radicalen bevinden die de neiging hebben om roekeloos te beweren dat “we de nucleaire paraplu van de NAVO of zelfgemaakte kernwapens zullen hebben”.

Na de agressieve voorstellen van Trump voor het buitenlands beleid, waaronder de benoeming van een VN-ambassadeur die in 2022 voorstander was van het NAVO-lidmaatschap van Oekraïne, met openbare uitwisselingen in de media tussen mensen uit de entourage van Trump en Poetin die wijzen op een “vrede door kracht”-benadering én een gebrek aan bereidheid aan beide kanten om compromissen te sluiten, is het mogelijk dat het “24-uurs vrede”-plan van de verkozen president Trump zal leiden tot een snelle afwijzing van zijn aanbod door het Kremlin en een daaropvolgende toename van de militaire steun aan Oekraïne, waarbij zelfs nucleair wapengekletter niet wordt uitgesloten.

Het voorkomen van een nucleaire oorlog tussen de NAVO en Rusland en het overleven van de mensheid vereist dat er op een vreedzame en eerlijke manier een einde komt aan de Russische aanvalsoorlog. Daartoe zijn transformaties in de veiligheidsarchitectuur van de wereld nodig, en er hangt al een geest van verandering in de lucht met discussies over noodzakelijke hervormingen van de NAVO en de VN.

De belangrijkste verandering die nodig is, is om de NAVO minder bedreigend te maken voor Rusland, dat de NAVO momenteel ziet als een vijandig nucleair bondgenootschap. De oorlogservaring in Oekraïne toont aan dat de NAVO Oekraïne zou kunnen helpen in een defensieve oorlog met conventionele middelen, zonder nucleaire afschrikking. Deze voorzichtige vermindering van de nucleaire dreiging zou een basis kunnen zijn voor een langetermijn-regeling met Rusland, zelfs als de NAVO haar zogenaamde “opendeurbeleid”, dat het Kremlin ergert, niet zou opgeven.

Natuurlijk zou het ideaal zijn om de NAVO te ontbinden, samen met alle militaire allianties en legers in de wereld, alle kernwapens en conventionele wapens af te schaffen en de VN meer bevoegdheden en middelen te geven om geweldloos wereldbestuur en vreedzame conflictoplossing te versterken. Maar bij gebrek aan goede vredeseducatie blijft de meerderheid van de mensen bijna overal vertrouwen stellen in legers en militaire allianties in plaats van vredesdialogoog en diplomatie. Omdat de enthousiastelingen in vredesbewegingen deze situatie nog niet hebben veranderd, moeten we denken aan een geleidelijke overgang naar universele vrede, stap voor stap.

Na de eerste stap, het staakt-het-vuren, zou een verbintenis tot nucleaire neutraliteit een op waarden gebaseerde oplossing kunnen zijn om de oorlog in Oekraïne te beëindigen op een manier die wereldwijd zal aanspreken.

In een bijeenkomst van de Quakers werd voorgesteld: “Op de top in Rio de Janeiro hebben de leiders van 20 grootste economieën zich in hun verklaring gecommitteerd aan een wereld zonder kernwapens. Inderdaad, een kernoorlog mag niet gebeuren, want dat zou betekenen dat steden in

radioactieve kerkhoven veranderen en miljoenen mensen omkomen. Ik stel me voor hoe Oekraïne zich ook zou kunnen inzetten voor een wereld zonder kernwapens door toe te treden tot het Verdrag inzake het Verbod op Kernwapens (TPNW), zodat er, zelfs als Oekraïne lid zou worden van de NAVO, geen kernwapens en geen nucleaire oefeningen op Oekraïens grondgebied zouden zijn”.

De huidige staten die partij zijn bij het TPNW en vredesbewegingen zouden nucleaire neutraliteit voor Oekraïne en het toestaan van nucleaire neutraliteit in de NAVO kunnen voorstellen als een manier om zich met Rusland te verzoenen. Ze zouden NAVO-bondgenoten en -rivalen kunnen herinneren aan hun verplichtingen om te goeder trouw te streven naar volledige nucleaire ontwapening volgens Artikel VI van het Non-Proliferatieverdrag, en erop aandringen dat de nucleaire club moet ophouden de wereld te bedreigen met een nucleaire apocalyps, ironisch genoeg omwille van de zogenaamde veiligheid.

Als de NAVO leden toestaat om partij te zijn bij TPNW, dan zouden niet alleen Oekraïne maar ook traditioneel vreedzame landen zoals Zweden, Noorwegen en Finland nucleaire neutraliteit binnen de NAVO kunnen overwegen, waardoor de risico's op een nucleaire oorlog, of welke oorlog dan ook, in Europa afnemen.

Rusland tolereert al nucleaire neutraliteit van bondgenoten en partners zoals Kazachstan (een lid van de door Rusland geleide Collectieve Veiligheidsverdragsorganisatie) en Mongolië, dus zou het proportioneel zijn voor NAVO-landen om hetzelfde beleid te voeren.

Naast de directe schade van de Russische agressie tegen Oekraïne, zijn er ook antidemocratische tendensen en overdreven wederzijdse beschuldigingen bij het zaaien van etnische haat tegen de vijand via de officiële propaganda in zowel Rusland als Oekraïne. Hoewel deze gelijkens tussen de agressor en het slachtoffer geen excuus is voor de Russische agressie, lijkt het erop dat een soort vreedzame transformatie in beide samenlevingen nodig is voor echte verzoening in de toekomst kan plaatsvinden. Zowel kennis als geloof kunnen helpen op die weg van transformatie.

Oekraïense Quakers (de Ontmoeting van Vrienden van Oekraïne) en andere pacifisten hopen dat mainstream kerken die schamteloos oorlog en militarisme zegenen mettertijd tot inzicht komen door het verspreiden van vreedzame religieuze wereldbeelden en een seculier humanistisch pacifisme.

We lanceerden in Oekraïne de School voor Pacifisme Vrije Burgers die mensen onderwijst over wat echte vrede is, en we zijn van plan om, wanneer dit project voldoende ontwikkeld is, Russische vrienden te helpen bij de oprichting van een soortgelijke school.

De Oekraïense Pacifistische Beweging zal, als een afdeling van World BEYOND War, blijven bijdragen aan de inzet voor vredeseducatie van ons wereldwijde netwerk gericht op afschaffing van alle oorlogen.